

Motion till riksdagen

1989/90:Ub114

av Magnus Persson m.fl. (s)

med anledning av prop. 1989/90 om forskning

Med stor tillfredsställelse ser vi i regeringens forskningspolitiska proposition en viktig markering, nämligen att den svenska högskolans enhetlighet skall omfatta både forskning och grundutbildning. Likaså stödjer vi regeringens ambition att alla lärartjänster inom högskolan på sikt bör innehas av personer som avlagt doktorsexamen.

För de mindre och medelstora högskolornas utveckling är dessa utgångspunkter av väsentlig betydelse. Enligt propositionen skall lärarna vid mindre och medelstora högskolor "medverka i forskning i samma utsträckning som lärare med motsvarande kompetens vid universiteten". Vidare bör enligt propositionen "andelen forskning på eget programansvar öka" vid dessa högskolor. Det senare är avgörande för att vi skall kunna åstadkomma likartade vetenskapliga villkor vid både universitet och mindre och medelstora högskolor. En viktig förutsättning härför är det förslag som nu regeringen lägger fram om medel för forskning på eget programansvar.

De principiella utgångspunkterna i den forskningspolitiska propositionen är, som vi tolkar detta, att i framtiden åstadkomma likvärdiga förhållanden över hela högskolesystemet. Vi nödgas dock konstatera att åtskilligt återstår innan de nya högskolorna blir fullt tillgodosedda vid medelsfördelningen.

Forskningen vid de nya högskolorna bedrivs huvudsakligen i projektform. Detta innebär både administrativa och finansiella utmaningar för de enskilda enheterna. Svårigheterna med den projektbaserade forskningen ökar med projektens antal och omfattning. En nödvändig balansering eller stabilisering av forskningen vid de mindre och medelstora högskolorna är därför nödvändig. Mot den bakgrunden är regeringens förslag positiva. Behoven är dock betydligt större än de resurser som föreslås i propositionen.

Av anslaget för grundutbildning, budgetåret 1990/91, har de mindre och medelstora högskolorna fått 17,3 %. Av högskolesystemets totala basanslag för både forskning och grundutbildning utgör de nya högskolornas andel 10,1 %.

De mindre och medelstora högskolornas andel av basanslaget för forskning under budgetåret 1990/91 kommer att vara 0,75 % och budgetåret 1992/93 1,3 %. De nya högskolornas andel av högskolesystemets nytillskott, 635 milj. kr., för forskning motsvarar 4,7 %.

De mindre och medelstora högskolornas behov av biblioteksresurser och utrustning för forskningsändamål har inte särskilt beaktats i regeringens för-

slag. Särskilda initiala insatser vore av stor betydelse. Sådana satsningar har tidigare gjorts för högskolor och universitet under uppbyggnadsperioden. Forskarutbildningen vid de mindre och medelstora högskolorna kräver sannolikt också andra initiala satsningar eller omsorger. Med regeringens förslag kommer dimensioneringen av forskarutbildningen sannolikt inte att öka. Förhoppningsvis kommer dock examinationen av färdiga doktorer att öka genom att utbildningsbidragen omvandlas till doktorandtjänster. Med det aktuella förslaget föreligger dock risk för att doktorander från mindre och medelstora högskolor kommer på mellanhand. De ökar konkurrensen om de i praktiken oförändrade fakultetsresurserna i form av antalet antagningsplatser till forskarutbildning. Detta komplicerar situationen.

Vi, som representerar skogslänen i riksdagen, har i tidigare motioner förordat fasta forskningsresurser till de mindre och medelstora högskolorna. Motiven har varit att skapa flera "fullvärdiga" högskolor, att tillgodose ökade forskningsbehov samt att se sambandet med den regionala utvecklingen.

Det är därför principiellt viktigt att de nya högskolorna nu ges statliga pengar till forskningsstödande verksamhet. Vi menar att nästa steg måste bli att precisera hur fasta forskningsresurser långsiktigt och kvalitativt skall byggas upp och prioriteras vid de nya högskolorna. Ett sådant faktaunderlag kan komma fram i samband med den utvärdering som regeringen förordat i propositionen.

I kommande utvärdering och inför nästa forskningsproposition kommer sannolikt den ekonomiska prioriteringen inom "forskarsamhället" att fördjupas.

Drygt 40 % av statens pengar för högre utbildning och forskning tillförs Stockholm-Uppsala-regionen. Hur kommer resten av landets universitet och högskolor samt de nya högskolorna att kunna utvecklas när så mycket av anslagen binds till Stockholm-Uppsala-regionen?

Under efterkrigstiden har tillskapandet av nya högskolor med fasta forskningsresurser väckt frågor om huruvida forskningskvaliteten kan klaras, om behovet finns och om Sverige är tillräckligt stort för nya högskolor? Sådana frågetecken rätades ut och i dag har lärosätena i Umeå, Luleå och Linköping vunnit respekt och erkännande.

Inför nästa forskningsbeslut och satsningen på de nya högskolorna återkommer sannolikt de "gamla" frågorna. Samtidigt kommer begränsningarna i ekonomin att lyfta fram prioriteringsfrågan.

Vi vill redan nu förorda att kommande beslutsunderlag också innefattar den regionalpolitiska aspekten. Prognoserna fram till år 2000 förutspår att befolkningstillväxten i Stockholmsregionen skulle bli så stor att ett oacceptabelt koncentrationsproblem skulle uppstå. Tillväxten i Stockholmsregionen behöver dämpas och avledas till andra regioner. Detta är en principfråga som också rör negativa effekter på miljön, köer i välfärdsservicen och inflationsökning i ekonomin.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas den ökade regionala obalansen. Som exempel kan nämnas två geografiskt närliggande universitet, Stockholm och Uppsala. Dessa universitet ligger relativt nära varandra. De geografiskt nära avstånden bäddar för en överhettning av området. I konsekvens därmed bör

samhället/staten överväga att eventuellt dämpa investeringarna inom vissa geografiska områden även på forskningsområdet. Infrastrukturen och följdinvesteringarna för näringslivet nära och intill forskningscentra visar klara samband. En mera detaljerad redovisning bör ingå i regeringens nästa proposition, framför allt var och hur framtida satsningar på forskningens område bör ske. De regionala aspekterna bör mera ingående behandlas i kommande forskningspropositioner. Det bör närmare övervägas huruvida alternativa orter och regioner skall vägas mot varandra i framtida satsningar på forskningens område.

Sammanfattningsvis ser vi positivt på att de nya högskolorna får forskningsresurser. Vårt mål är fasta forskningsresurser och högskolor i skogslänen som kan ge utvecklingskraft och balans inom landet i arbete, boende, service och miljö.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringens planeringsarbete inför nästa forskningsproposition tar upp de dubbla regionala aspekterna (exempelvis Stockholm – Uppsala),
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de regionala frågorna ägnas särskild uppmärksamhet,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en breddning och en omfördelning av forskningsanslagen och i konsekvens därmed prioritering av de små och medelstora högskolorna (inkl. Luleå),
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av en successiv uppbyggnad av framtida fasta forskningsresurser och att dessa samtidigt fastläggs och planeras.

Stockholm den 19 mars 1990

Magnus Persson (s)

Åke Selberg (s)

Eivor Husing (s)

Margareta Winberg (s)

Ove Karlsson (s)

Roland Brännström (s)

Nils-Olof Gustafsson (s)

Bo Holmberg (s)

Axel Andersson (s)